

nika za sociálne práva robotníctva, bojovná a zápalná, metajúca pravdu, tak dlho zastieranú, buržoáznej vláde rovno do očí, odhaľujúca v celej šírke jej podlosť a intrigy. Niet divu, že vyvolala u buržoázie opravdové rozhorčenie. Bola to reč, ako to povedal Stalin, ozaj boľševická. Slová, ktorými končí súdruh Gottwald svoj mohutný prejav, staly sa priamo programom činnosti strany v nastávajúcom období zostreného triedneho boja. „My vyhlasujeme vám a vašej sociálfašistickej vláde najostrejší boj. Budeme sa biť s vami a s vašou vládou o každú skyvu chleba pre robotníkov a malých zriadencov, budeme sa biť o riadnu podporu pre nezamestnaných, budeme bojovať proti zvýšeniu a za sníženie nájomného, budeme bojovať proti vášmu zlodejskému hospodárstvu v nemocenských pokladniciach, budeme bojovať za požiadavky dedinskej chudoby, domkárov a maloroľníkov, budeme sa biť o ulice, o slobodu tlače, slobodu shromažďovaciú, slobodu spolčovaciú, o slobodu štrajkovú pre proletariát a proti vášmu policajnému fašistickému teroru postavíme proletársku obranu!“

T. Münz

KNIHA O HISTORICKOM MATERIALIZME.

Historický materializmus. Hlavný redaktor F. V. Konstantinov. Akadémia vied SSSR. Ústav filozofie. Gospolitizdat, 1951. 747 str.

Kniha *Historický materializmus* bola napísaná autorským kolektívom Inštitútu filozofie pri Akadémii vied SSSR. Ako je poznamenané v úvode, postavili si autori za úlohu podať viac menej úplný, systematický výklad základov historického materializmu, pomôcť študentom a prednášateľom vysokých škôl, kádrom sovietskej inteligencie osvojiť si všetko bohatstvo myšlienok geniálnej Stalinovej práce *O dialektickom a historickom materializme*, ktorá je vrcholom marxisticko-leninského filozofického myslenia.

Odhliadnuc od mnohých podstatných nedostatkov, kniha je vcelku užitočnou učebnicou o historickom materializme. Obsahuje široký okruh otázok marxisticko-leninského učenia o spoločnosti, ktoré sa vysvetľujú v úzkej spojitosti so súčasnou skutočnosťou a rešpektuje to nové, čo dáva prax výstavby socializmu a komunizmu. V knihe sa poukazuje na prednosti sovietskeho socialistického spoločenského i štátneho zriadenia pred zriadením kapitalistickým, ďalej sa tu demaskujú nedostatky a prehnitosť buržoázneho spoločenského poriadku, odhaľuje sa útočná podstata anglo-amerického imperializmu, reakčná buržoázia, ako aj ideológia pravicových socialistov.

Kniha má 18 kapitol. Vo väčšine z nich sa vysvetľujú predovšetkým všeobecné otázky historického materializmu a to: o historickom materializme ako vede, o podmienkach materiálneho života spoločnosti, o troch zvláštnostiach výroby, o vývoji produktívnych síl a výrobných vzťahov v rôznych spoločensko-ekonomických formáciách, o triedach a triednom boji, o štáte a práve, o revolúcii, o úlohe ľudových mas a osobnosti v dejinách, o formách spoločenského vedomia. Súčasne s tým veľa kapitol je venované charakteristike zákonitosti vývoja sovietskej socialistickej spoločnosti, čo je nespornou prednosťou knihy. Sú to kapitoly: Produktívne sily a výrobné vzťahy v socialistickej spoločnosti; Sovietsky socialistický štát; Likvidácia vykorisťovateľských tried a spôsoby odstránenia triednych rozdielov v SSSR; Úloha socialistického vedomia vo vývoji sovietskej spoločnosti; Socializmus a komunizmus; Hybné sily vývoja socialistickej spoločnosti; Strana Lenina-Stalina — vedúca a usmerňujúca sila sovietskej spoločnosti.

Zošíroka a v podstate správne sa vysvetľujú základné poučky marxizmu-leninizmu o podmienkach materiálneho života spoločnosti, o troch zvláštnostiach výroby, o vývoji pro-

duktívnych síl a výrobných vzťahov v predsocialistických formáciách a v socialistickej spoločnosti.

Veľký faktický materiál obsahujú kapitoly venované marxisticko-leninskej teórii tried a triedneho boja, štátu a práva, sovietskeho socialistického štátu, likvidácii vykorisťovateľských tried a odstráneniu triednych rozdielov v SSSR. V kapitole *Spoločenské vedomie a jeho formy*, ktorá je napísaná ostro politicky, kritizujú sa buržoázne, reakčné, idealistické názory na podstatu a úlohu spoločenskej ideológie. V nasledujúcej pätnástej kapitole sa dôkladne vysvetľuje úloha socialistickej ideológie, marxisticko-leninskej teórie v živote sovietskej spoločnosti; červenou niťou je myšlienka, že teóriou marxizmu-leninizmu sa riadi vo všetkej svojej činnosti socialistický štát a komunistická strana. V tejto kapitole je dostatočne dokázaná podstatná zmena vzťahu živelnosti a uvedomelosti v podmienkach socializmu, vedomé využívanie objektívnych zákonov a možností spoločenského vývoja pri výstavbe komunizmu v SSSR, rozhodujúci význam komunistickej výchovy pracujúcich v boji za komunizmus.

Súčasne s tým nemožno nevyčítať vážne nedostatky recenzovanej knihy. Z nich najpodstatnejšie sú podľa nášho náhľadu tieto: nedostatočné osvetlenie leninsko-stalinskej etapy vo vývoji historického materializmu, nepremyslenosť štruktúry knihy, nedostatok potrebnej systematizácie a dôslednosti v rozdelení materiálu, povrchné vysvetlenie mnohých teoretických otázok v jednotlivých kapitolách, časté opakovanie, nepresnosti a chybné formulácie, mnohé vynechané a nedokončené veci.

Leninsko-stalinskej etape vo vývoji historického materializmu je venovaný osobitný odsek v prvej kapitole o rozvíaní marxistického učenia v spoločnosti Leninom a Stalinom a aj v iných kapitolách v súvislosti s výkladom jednotlivých otázok historického materializmu. Podstata leninsko-stalinskej etapy vo vývoji historického materializmu sa však v knihe charakterizuje nedostatočne. Odsek *Rozvíanie historického materializmu Leninom a Stalinom* je napísaný neuspokojivo; nezvýrazňujú sa v ňom potrebným spôsobom mnohé vážne poučky, rozpracované s Stalinom, ktoré sú ohromným prínosom do klenotnice marxisticko-leninskej vedy. Tak sa mlčky obišli poučky J. V. Stalina o možnosti víťazstva komunizmu v našej krajine aj v tom prípade, ak zostane kapitalistické obkľúčenie, o zachovaní štátu v komunizme v tom prípade, ak bude trvať kapitalistické obkľúčenie. V tomto odseku niet ani zmienky o teoretickom rozpracovaní sovietskej vojenskej vedy s Stalinom, tej vedy, ktorá odryla zákonitosti priebehu a vzniku vojen, a ktorá sohrala ohromnú úlohu pri rozdrvení interventov v rokoch občianskej vojny a hitlerovských okupantov v období Veľkej vlasteneckej vojny Sovietskeho sväzu. Všetky tieto a iné leninsko-stalinské poučky, v ktorých je dané teoretické zovšeobecnenie nových zákonitostí našej epochy, zákonitostí vývoja socialistickej spoločnosti, majú veľký význam pre ďalší vývoj a konkretizáciu teórie historického materializmu a treba ich preanalyzovať a ozrejmiť ako nový veľmi cenný prínos pre túto teóriu.

Ďalej sa v tom istom odseku prvej kapitoly, ako aj v celej knihe, nepodáva nevyhnutné vysvetlenie Leninovej teórie o prerastaní buržoáznodemokratickej revolúcie v socialistickú revolúciu. O nej je v knihe len zbežná zmienka; povrchno sa hovorí o nej v kapitole *Marxisticko-leninská teória revolúcie*. V knihe niet ani pokusu poukázať na to, že Leninova teória revolúcie znamenala nový politický smer v otázke vzťahu buržoázie k socialistickej revolúcii. Tento smer rozbil navnivoč dogmu oportunistov II. Internacionály, ktorí stavali čínsky múr medzi buržoáznodemokratickú a socialistickú revolúciu.

Nevysvetlená zostala aj poučka Lenina o tom, že revolúcia nemusí nevyhnutne začať tam, kde je priemysel najviac vyvinutý. A práve túto poučku bolo treba dokonale vysvetliť nielen preto, že i tu Lenin vyvrátil škodlivú dogmu oportunistov II. Internacionály, ale aj preto, že Leninovo riešenie a rozpracovanie tejto otázky má veľký prakticko-politický, mobilizujúci a organizujúci význam.

Nedostatky knihy vo vysvetlení leninsko-stalinskej etapy vývoja historického materializmu sú však nielen v neúplnom vysvetlení jednotlivých otázok marxistického učenia o spoločnosti, rozvinutých V. I. Leninom a J. V. Stalinom, i keď to samo osebe už snižuje teoretickú úroveň a cenu recenzovanej knihy. V nej nie je v podstate vysvetlený ani taký veľmi významný krok vo vývoji marxisticko-leninskej filozofie, ako je geniálna práca J. V. Stalina *Marxizmus a otázky jazykovedy*. V tejto vynikajúcej práci tvorčieho marxizmu zaznamenali ďalší vývoj základné poučky dialektického a historického materializmu. Je zrejmé, že teraz nemožno úplne a do hĺbky vysvetliť otázky historického materializmu bez ich preskúmania vo svetle novej práce s. Stalina.

Nemožno povedať, že sa autori knihy neodvolávajú na prácu J. V. Stalina *Marxizmus a otázky jazykovedy* a že ho necitujú. Odvolania a citáty sú v knihe, niet však v nej to hlavné — hlboké, tvorivé preskúmanie otázok historického materializmu so stanoviska Stalinovej práce. V knihe nie je kapitola o základni a nadstavbe — o najdôležitejšej otázke marxistického učenia o spoločnosti, ktorú rozpracoval s. Stalin; pri vysvetľovaní témy o formách spoločenského vedomia neprihliada sa k tomu novému, čo priniesol s. Stalin vo svojich prácach o otázkach jazykovedy.

Neúplne sa charakterizuje v knihe aj význam práce s. Stalina *Marxizmus a otázky jazykovedy* pre vývoj teórie historického materializmu. Tak na strane 52, kde sa hovorí o rozvíaní teórie historického materializmu s. Stalinom, hovorí sa len v niekoľkých riadkoch, že táto práca súvisí s dielom *O dialektickom a historickom materializme*, a že sa v ňom rozpracúva ďalší dôležitý problém historického materializmu o základni a nadstavbe. — Autori knihy takto zužujú význam práce s. Stalina *Marxizmus a otázky jazykovedy*, lebo nezdôrazňujú, že je v nej obsiahnuté ďalšie rozpracovanie mnohých iných otázok historického materializmu, a to: o revolúcii, zvláštnostiach zákonitosti vývoja socialistickej spoločnosti, perspektívach vývoja národov a národných jazykov v komunizme, o historickom pohľade pri analýze spoločenských javov, o tvorivom charaktere marxizmu, o jazyku ako spoločenskom jave a zákonoch jeho vývoja.

*

Pre učebnicu má veľký význam presnosť štruktúry a dôslednosť v rozložení materiálu. Kniha *Historický materializmus* trpí v tomto smere mnohými nesprávnosťami. Rozdelenie kapitol a materiálu v nich nie je dôkladne premyslené. Tak téma *Úloha ľudových mäs a osobnosti v dejinách* vysvetľuje sa bez akejkolvek súvislosti s kapitolami, v ktorých sa rozoberajú všeobecné zákonitosti historického procesu, podmienky materiálneho života spoločnosti, zákonitosti vývoja a zmeny výrobných spôsobov triedy, triedny boj a revolúcia. Kapitola o úlohách ľudových mäs a osobnosti v dejinách je zaradená za kapitoly o marxisticko-leninskej teórii revolúcie, o socialistickom štáte, o likvidácii vykorisťovateľských tried, ba aj za kapitoly o národnostnej a koloniálnej otázke a o vojne. Je úplne zrejmé, že také rozloženie materiálu, pri ktorom téma o úlohe ľudových mäs sa vysvetľuje oddelene od témy o zákonitostiach vývoja a zmeny výrobných spôsobov, bez organickej súvislosti s triednym bojom, revolúciou, vývojom produktívnych síl, spoločnosti, to znamená s tými procesmi, v ktorých ľudové masy vystupujú ako rozhodujúca a podmieňujúca sila, nezodpovedá hlbokému ujasneniu danej témy a ostatných tém, ktoré s ňou súvisia.

Kapitola *Spoločenské vedomie a jeho formy*, v ktorej sa rozoberá úloha ideí vo vývoji spoločnosti, stojí tiež oddelene. Nesúvisí s kapitolou *Úloha socialistickeho vedomia vo vývoji sovietskej spoločnosti* a s kapitolami, v ktorých sa hovorí o spoločenskom bytí, triednom boji a revolúcii.

Kapitola *Hybné sily vývoja socialistickej spoločnosti* je odtrhnutá od kapitol *Produktívne sily a výrobné vzťahy v socialistickej spoločnosti, Sovietsky socialistický štát*. Tak sa v kapitolách venovaných zákonitostiam spoločenského vývoja socialistickej spoločnosti porušila celistvosť, v dôsledku čoho sa dôležitá téma neosvetlila v knihe ako celok. Podľa nás postu-

povali autori knihy nesprávne aj vtedy, keď dve kapitoly, venované jednej téme *Triedy a triedny boj (Marxisticko-leninská teória tried a triedneho boja a Likvidácia vykorisťovateľských tried a spôsoby odstránenia triednych rozdielov v SSSR)* navzájom oddelili tým, že medzi ne vsunuli tri iné kapitoly.

Nedostatočne prevedená štruktúra knihy bola príčinou mnohých opakovaní. Takéto opakovania sú napr. v šiestej a desiatej kapitole vo vysvetľovaní otázky, akými spôsobmi sa odstraňujú triedy v SSSR. Vo štvrtej kapitole sa v rôznych odsekoch dvakrát hovorí o honbe za ziskom ako hybnom motíve kapitalistickej výroby, dvakrát sa vysvetľuje otázka konkurencie a monopolov. S opakovaniami sa stretávame aj v siedmej kapitole pri charakteristike súčasného buržoázneho štátu, aj v kapitole jedenástej o marxisticko-leninskom učení o národnostnej otázke atď.

Ako podstatný nedostatok knihy, treba spomenúť prebytok popisného materiálu, ktorým autori často nahrádzajú hlbšiu analýzu vysvetľovaných otázok. Ako príklad možno uviesť tie kapitoly knihy, v ktorých sa vysvetľuje materiál o krajinách ľudových demokracií. Tohto materiálu je v knihe dosť. Obyčajne však analýza dôležitých otázok, napr. problémy režimu ľudovej demokracie ako formy diktatúry proletariátu, sa tu nahrádza všeobecnými úvahami autorov. Ten istý nedostatok nachodíme i vo vysvetľovaní otázok historického materializmu ako vedy, tried a triedneho boja, revolúcie a iných.

Nedostatočne premyslená štruktúra knihy a systematizácia materiálu, výskyt veľkého množstva opakovaní, preplnenie historicko-popisným materiálom a nesústreďené vysvetľovanie spôsobili, že je kniha veľmi objemná (vyše 700 strán!). Taký rozsah vôbec nezodpovedá potrebám, ktoré sa kladú na učebnicu, určenú širokému okruhu čitateľov.

*

Súruhovia Stalin, Ždanov a Kirov vo svojich poznámkach v otázke, aké majú byť osnovy učebnice o dejinách SSSR zdôrazňovali, že v učebnici musí byť uvážené každé slovo a každá definícia. Autori učebnej pomôcky o historickom materializme na mnohých miestach nespĺňajú túto dôležitú požiadavku. Dopustili sa v knihe chybných a nejasných formulácií, faktických nepresností. V niektorých kapitolách a odsekoch sa vysvetľujú otázky povrchno, jednostranne, čo spôsobuje vážne teoretické nepresnosti.

Dojem nespokojnosti zanecháva v čitateľovi prvá úvodná kapitola *Historický materializmus ako veda*, ktorá je napísaná schématicky a nedostatočne vysvetľuje obsah témy. Neukazuje celú hĺbku revolučného prevratu, ktorý vo filozofii urobili Marx a Engels. V tejto kapitole sa nedostatočne charakterizuje politická škodlivosť idealistickej filozofie, medzi iným aj Heglovej filozofie, nezďorazňuje sa, že túto filozofiu použili nemeckí fašisti a dnes ju používajú ideologovia útočného angloamerického imperializmu.

Pri charakteristike antagonistickej protirečeni v vývoji produktívnych síl a výrobných vzťahov v otrokárskej, feudálnej a kapitalistickej spoločenskej formácii (štvrtá kapitola) autori neodhaľujú úplne podstatu týchto protirečení. Napr. nevysvetlili, prečo feudálne výrobné vzťahy na určitom stupni vývoja spoločenskej výroby sa premenili v brzdu produktívnych síl, neukázali, ako sa nevoľnícka robota stala prekážkou rozvoja priemyslu a poľnohospodárstva. Nedostatočne odhaľujú rozpory epochy imperializmu. V odseku *Vyostrenie rozporov kapitalizmu v epoche imperializmu* nedotýkajú sa otázok o zostrení triednych rozporov, o vzraste nezamestnanosti, o pomernom a absolútnom zbedačovaní robotníckej triedy.

Kapitola, ktorá je venovaná marxisticko-leninskej teórii tried a triedneho boja, i keď obsahuje osobitný odsek *Kritika reformistických teórií smierenia tried*, je veľku nedostatočne zaoštraná proti oportunistu. Jej základný nedostatok je v tom, že nedoceňuje význam marxisticko-leninského učenia o triednom boji pre odhaľovanie oportunistu. Citujú slová Marxa z listu Biedermeyerovi o tom, že triedny boj nevyhnutne vedie k diktatúre proletariátu a že diktatúra proletariátu tvorí prechod k odstráneniu tried, k beztriednej

spoločnosti, autori nepodčiarkujú, že uznávanie diktatúry proletariátu je základnou vecou v marxistickom ponímaní triedneho boja. Veď práve vo vzťahu k diktatúre proletariátu, ako ukazoval V. I. Lenin, spočíva najpodstatnejší rozdiel marxizmu od oportunizmu a na tomto skúšobnom kameni treba skúmať skutočné chápanie a uznávanie marxizmu.¹

V kapitole *Štát a právo* sa nepresne charakterizuje vzťah pravicových socialistov k buržoáznemu štátu. Autori tvrdia, že pravicoví socialisti vyzývajú robotnícku triedu nie k rozbitiu, nie k odstráneniu buržoáznej štátnej mašinerie, ale k jej „ovládnutiu“ „smierlivou cestou, pomocou všeobecného volebného práva“ (str. 296). Je pravda, že pravicoví socialisti nevyzývajú k rozbitiu buržoáznej štátnej mašinerie, ale nie je pravda, že skutočne vyzývajú robotnícku triedu k ovládnutiu štátnej mašinerie. Veď autori vyššie sami ukazujú, že pravicoví socialisti sa snažia natrvalo udržať existenciu kapitalizmu a buržoázneho štátu. Autori knihy nemajú pravdu ani v tom, že súčasní pravicoví socialisti považujú parlamentný boj za hlavnú formu boja. O akom boji pravicových socialistov môže byť reč, keď oni už dávno prešli otvorene do služieb imperializmu, hrajú hnusnú úlohu najatých sluhov kapitálu, zradcov robotníckej triedy. Všetky tieto nedostatky svedčia o tom, že autori nedostatočne odhaľujú pravicových socialistov ako agentúru imperializmu.

Už vyššie sa hovorilo o povrchnom vysvetľovaní otázok, týkajúcich sa krajín ľudových demokracií. K tomu ešte treba dodať, že sa tu vyskytujú aj mnohé nepresné a chybné tvrdenia. Nemožno napr. súhlasiť s charakteristikou politiky ľudovodemokratických štátov vo vzťahu k vykorisťovateľským triedam. „V danej situácii — čítame na str. 353 — nebolo treba zbaviť vykorisťovateľské triedy politických práv.“ Z ďalšieho vyplýva, že autori knihy, hovoriac o politických právach, myslia na volebné právo. No nemožno pliesť politické práva s právami volebnými. V zemiach ľudových demokracií bolo zlikvidované panstvo buržoázie a statkárov, prebieha obmedzovanie a zatlačovanie kapitalistických elementov, potlačovanie ich odporu, čo nemôže nesprevádzať obmedzovanie politických práv.

Autori, hovoriac o víťazstve národnodemokratickej revolúcie v Číne, dopúšťajú sa nepresnej formulácie, ktorá svádza k stotožňovaniu čínskej revolúcie s ruskou revolúciou r. 1905—1907. Hoci autori aj zdôrazňujú osobitosť historických podmienok čínskej revolúcie, neodhaľujú v plnej miere jej protiimperialistický národnooslobodzovací charakter. Nepodčiarkujú v porovnaní s revolúciou 1905 v Rusku ten rozdiel, na ktorý poukázal s. Stalin r. 1926: „... Budúca revolučná moc v Číne bude veľku pripomínať svojim charakterom takú moc, o ktorej sa u nás hovorilo r. 1905, t. j. niečo podobné demokratickej diktatúre proletariátu a roľníctva, jednako s tým rozdielom, že to bude moc predovšetkým protiimperialistická.“²

Ani kapitoly, venované zákonom vývoja socialistickej spoločnosti nie sú bez nedostatkov. Zaráža to, že niektorých dôležitých otázok sa autori len dotýkajú, neodkrývajú ich podstatu. Napr. pri charakteristike hybných síl vývinu socialistickej spoločnosti autori hovoria, že sovietske vlastenectvo, družba národov, mravno-politická jednota úzko spolu súvisia, dopĺňujú a upevňujú sa navzájom. No jednako tento vzájomný vzťah kniha nevysvetľuje. Bolo by však treba napr. poukázať, ako rast mravne politickej jednoty sovietskej spoločnosti, jej somknutie okolo strany Lenina a Stalina upevňuje družbu medzi národmi, rozvíja sovietske vlastenectvo, čo svojím spôsobom zvyšuje politickú a pracovnú aktivitu, tvorivú iniciatívu pracovníkov v štátnom aparáte a vo výstavbe hospodárstva. Na strane 700 sa hovorí, že v SSSR sú protirečenia medzi sociálnymi skupinami, no neukazujú, aké sú to protirečenia a aký je ich charakter.

V recenzovanej práci nebolo dostatočne vysvetlené formovanie socialistickej ideológie a jej vývoj v podmienkach sovietskej spoločnosti. Je známe, že v dôsledku víťazstva socia-

¹ Pozri V. I. Lenin, *Sočinenija*, 25, 384.

² J. V. Stalin, *Soč.*, 8, 365—366.

lizmu prijala socialistická ideológia všenárodný charakter, vyjadrujúc záujmy celej sovietskej spoločnosti a to: robotníckej triedy, kolchozného roľníctva a socialistickej inteligencie. Ľud a komunizmus v našej vlasti splynuli v jedno. To sa v knihe nedostatočne vysvetľuje.

Vážnym nedostatkom knihy je to, že chýba hlboká, dôkladná analýza kultúry a kultúrnej revolúcie v SSSR. V kapitole *Úloha socialistickeho vedomia vo vývoji sovietskej spoločnosti* sa len spomína, že v dôsledku kultúrnej revolúcie vyrástli početné kádre novej socialistickej inteligencie.

Nemožno nespomenúť, že prvá časť kapitoly *Marxizmus-leninizmus a národnostná a koloniálna otázka*, venovaná národnostnej otázke v predsovietskom období, je napísaná presvedčivo, ale druhá, venovaná riešeniu národnostnej otázky v SSSR, je napísaná oveľa horšie, hoci materiál o národnostnej otázke v sovietskom období je i novší i bohatší, lebo len v tomto období sa národnostná otázka po prvý raz prakticky vyriešila. Treba tiež spomenúť, že v tejto kapitole nebola dostatočne osvetlená taká dôležitá otázka, ako je výchova pocitu sovietskej národnej hrdosti. Jednotlivé letmo urobené poznámky k tejto veci nemôžu nahradiť jej presné vysvetlenie. Tento nedostatok je tým trápnejší, že sa vyskytuje aj v iných kapitolách.

V kapitole *Marxizmus-leninizmus o vojne* nie je položená otázka spojitosti politickej stratégie, rozpracovanej Leninom a Stalinom, s vojenskou teóriou. Nie je ukázaný nerozlučný sväzok stalinskej vojenskej stratégie so stratégiou politickou.

Vyššie sa už hovorilo o slabých stránkach kapitoly, venovanej úlohe ľudových mäs a osobnosti v dejinách. Treba doložiť, že v tejto kapitole sa zle vysvetľuje úloha ľudových mäs vo vývoji výroby. Autori knihy venovali tejto otázke len pol druhu strany. Zjavne ochudobnili, alebo skôr snížili vo svojom pojednaní úlohu mäs vo výrobnom živote spoločnosti. Ďalej sa v tejto kapitole nadmerne hovorí o Napoleonovi, o všetkých jeho talentoch. Napoleon bol bezpochyby vynikajúcim vojvodom svojej doby. No je na čase zrieknuť sa starej tradície a keď sa hovorí o úlohe veľkých činiteľov, do nekonečna omieľať Napoleonovo meno.

Ani zďaleka nie vypočítané všetky nedostatky recenzovanej knihy svedčia o tom, že je napísaná nerovnako, niektoré jej časti majú vážne nedostatky teoretického charakteru, treba ich prepracovať, spresniť, pozornejšie zredigovať.

Posúdenie učebnice o historickom materializme privádza k záveru, že autorský kolektív urobil veľkú a plodnú prácu. Recenzovaná kniha, odhliadnuc od podstatných nedostatkov, poskytne pomoc študentom, vysokoškolským prednášateľom, propagátorom, súdruhom, ktorí individuálne študujú marxisticko-leninskú teóriu.

Pred autormi učebnice stoja však veľké úlohy a to, knihu ďalej prepracovávať. Na základe prác Stalina o jazykovede, na základe svedomitého skúmania početných kritických poznámok, ktoré urobili propagátori, vedci, prednášatelia, študenti, aktívne kritizujúci túto knihu, musia autori napísať hodnotnú prácu, ktorá bude na úrovni veľkých teoretických výdobytkov marxisticko-leninskej vedy a zodpovie všetkým požiadavkám učebnice.

M. Kornejev, M. Procko, A. Maslin

V BOJI O ROZVOJ MARXIZMU-LENINIZMU

(Na okraj dvoch sovietskych sborníkov)

Voprosy dialektičeskogo materializma. Sbornik. Vyd. Akademija nauk SSSR — Institut filosofii, Moskva 1951, str. 390, cena 16.— Rubľ.

Voprosy dialektičeskogo i istoričeskogo materializma v trude J. V. Stalina „Marxizm